

FTAMP 14.35.07

<https://doi.org/10.26577/JES88320263>**Г.Ш. Шайхисламова^{1*}, К.А. Авсыдыкова¹, О. Зенгин²**¹Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан²Карабук университеті, Карабук, Түркия

*e-mail: Sarashaih9@gmail.com

БОЛАШАҚ ӘЛЕУМЕТТІК ЖҰМЫС МАМАНДАРЫНЫҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ЦИФРЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫНЫҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ

Тұрақты даму мақсаттарына сәйкес, адамзаттың даму үдерісінде 4.0 индустриясы, цифрлық дәуірде жасанды интеллект саласындағы жетістіктер және көп салалы технологиялардың қарқынды дамуы, оның пән аралық процестерімен тығыз байланыстылығы, қоғамда көптеген мүмкіндіктер ашады және елдер мен әр түрлі секторларға, соның ішінде жоғары білім саласына маңызды міндеттер қояды. Әлеуметтік жұмыс болашақ мамандарының, қоғамдағы технологиялық өзгерістерге сай ақпараттық технологиялық, коммуникациялық және медиасауаттылық, цифрлық құзыреттерін, дағдысын қалыптастырудағы қазіргі мәселелері және әр түрлі қызмет көрсету сферасының онлайн жүйесінің дамуымен қатар, әлеуметтік топтар арасында ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін, болашақ мамандардың цифрлық сауаттылығын дамыту мәселесі өзінің маңыздылығын көрсетіп отыр.

Мақаланың мақсаты – ЖОО-да болашақ әлеуметтік жұмыс бакалавр мамандарының кәсіби құзыреттіліктерін қалыптастырудағы цифрлық сауаттылығының қазіргі жағдайын зерттеу, цифрлық құзыреттілік деңгейін анықтау, дамыту бағыттарын ұсыну.

Әдістер мен деректер: цифрлық құзыреттілікті қалыптастыру бойынша ғылыми әдебиеттерді жүйелі шолу негізінде индукция, дедукция, синтез, талдаудың жалпы теориялық әдістері қолданылды, сондай-ақ университеттің әлеуметтік жұмыс болашақ бакалавриат мамандарының цифрлық сауаттылық деңгейіне эмпирикалық зерттеу жүргізілді. Зерттеуге әл-Фараби ҚазҰУ бакалавриатының 43 студенті қатысты. Сауалнама және тестілеу деректері SPSS-26 бағдарламасында өңделді.

Нәтижелер: Крускал-Уоллис критерийіне сәйкес, тәуелсіз айнымалылар үшін медиа сауаттылық пен коммуникативтік сауаттылықтың жоғары деңгейіне қарамастан, электрондық кестелер мен бағдарламаларды қоса алғанда, ақпараттық технологиялармен жұмыс істеу дағдыларының төмен деңгейі көрсетілген ($\alpha = 0,040 < 0,05$ маңыздылық деңгейінде расталған). Қалыптасқан дағдылар бойынша деңгейлік ерекшеліктер, сондай-ақ білім алушылардың курстары бойынша негізгі проблемалар айқындалды, әдістемелік ұсынымдар берілді.

Түйін сөздер: цифрлық құзыреттілік, медиа, компьютерлік, коммуникативтік сауаттылық.

G.Sh. Shaikhislamova^{1*}, K.A. Avsydykova¹, O. Zengin²¹Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan²Karabyuk University, Karabuk, Turkey

*e-mail: Sarashaih9@gmail.com

The Current State of Digital Literacy of Future Social Work Professionals in the Formation of Professional Competencies

In accordance with the Sustainable Development Goals, Industry 4.0 in the process of human development, advances in artificial intelligence in the digital age and the rapid development of information technology, the close connection of digital skills with interdisciplinary processes open up many opportunities in society and pose important challenges for countries and various sectors, including higher education. The modern development of digital literacy of future specialists in the field of social work in accordance with digital technological changes in society is becoming increasingly relevant in the formation of digital competencies and skills of future specialists in social work in the field of information technology, communication and media literacy, as well as in the development of an online system for providing various services, ensuring the information security of social groups. **The purpose** of the article is to study the current state of digital literacy in the formation of professional competencies of future Bachelors of Social Work in universities.

Methods and data: General theoretical methods of analysis were used in a systematic review of the scientific literature on the formation of quantitative competence. 43 undergraduate students of Al-Farabi

kaznu took part in an empirical study of the level of digital literacy. Survey and testing data were processed in the SPSS-26 program.

Results: according to the Kruskal–Wallis test for independent variables, it was shown that despite the high level of media and communicative literacy, there is a low level of skills in working with spreadsheets and programs.(the significance is confirmed at $\alpha=0.040 < 0.05$). The main problems of level-specific skills associated with the courses of students were identified, methodological recommendations were given.

Keywords: digital competence, media, computer, communication literacy.

Г.Ш. Шайхисламова^{1*}, К.А. Авсыдыкова¹, О. Зенгин²

¹Казахский национальный университет имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан

²Карабюкский университет, Карабюк, Турция

*e-mail: Sarashaih9@gmail.com

Современное состояние цифровой грамотности будущих специалистов социальной работы в формировании профессиональных компетенций

В соответствии с Целями устойчивого развития, Индустрия 4.0 в процессе развития человечества, достижения в области искусственного интеллекта в цифровую эпоху и стремительное развитие информационных технологий, тесная связь цифровых навыков с междисциплинарными процессами открывают множество возможностей в обществе и ставят важные задачи перед странами и различными секторами, включая сферу высшего образования. Современное развитие цифровой грамотности будущих специалистов в области социальной работы в соответствии с цифровыми технологическими изменениями в обществе становится все более актуальным в формировании цифровых компетенций и навыков будущих специалистов по социальной работе в области информационных технологий, коммуникации и медиаграмотности, а также в развитии онлайн-системы оказания различных услуг, обеспечении информационной безопасности социальных групп.

Цель статьи – определить нынешнее состояние цифровой грамотности обучающихся в вузе, будущих специалистов социальной сферы в формировании профессиональных компетенций. В статье проведен обзор научной литературы для анализа теоретической и методической основы темы, на основе эмпирического исследования определен уровень сформированности навыков цифровой компетентности будущих специалистов социальной работы в вузе, и предложены направления развития цифровой грамотности в обучении. **Методы и данные:** на основе систематического обзора научной литературы по цифровой грамотности и формированию цифровых компетенций, применялись общетеоретические методы индукции, дедукции, синтеза, анализа, а также проведено эмпирическое исследование, с целью определения уровня цифровой грамотности будущих специалистов бакалавриата по социальной работе, обучающихся в вузе. В практической части исследования приняли участие 43 студента бакалавриата КазНУ им. аль-Фараби. Данные анкетирования и тестирования обработаны в программе SPSS-26.

Результаты: согласно критерию Крускала-Уоллиса для независимых переменных показано, что несмотря на высокий уровень медиаграмотности и коммуникативной грамотности, выражен низкий уровень навыков работы с информационными технологиями, включая электронные таблицы и программы (подтвержден на уровне значимости $\alpha=0,040 < 0,05$). Были определены уровневые особенности по сформированным навыкам, а также основные проблемы по курсам обучающихся, даны методические рекомендации.

Ключевые слова: цифровая компетентность, цифровая грамотность, медиаграмотность, компьютерная грамотность, коммуникативная грамотность.

Кіріспе

Халықаралық деңгейде цифрлық сауаттылықты меңгерудің маңыздылығы БҰҰ мен ЮНЕСКО-ға мүше елдер арасындағы келісімдерде, сондай-ақ халықаралық ғылыми қоғамдастықтың цифрлық сауаттылық, цифрлық құзыреттердің бірыңғай стандарттары негізінде және оларды айқындаудың әмбебап әдістерін әзірлеу қаралып, бекітілген. Қазақстанда

цифрлық технологияларды қолдану және дамыту 2017 жылы қабылданған «Цифрлық Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасында көрсетілген бес бағыт бойынша, бір бірімен жүйелі байланыстылықты қамти отырып, жүргізілуде. Қарқынды дамып келе жатқан әлемде еңбек жағдайлары тез өзгеруде, кейбір кәсіптер жойылып, басқалары пайда болуда, әсіресе бұл процесс барлық қызмет салаларына цифрлық технологияларды кеңінен енгізу дәуірінде дами бастады.

Цифрлық мемлекетке көшудегі басты бағыт бұл материалдық және материалдық емес өндіріс салаларының инновациялық даму бағыттарының алғышарты ретінде, адами капиталды қарқынды дамыту болып отыр. Басты назар қоғамның цифрлық деңгейін жоғарылату, ол өз кезегінде адами капиталды цифрлық дамыту аса маңызды қадамдарды қажет етеді.

Университет үздіксіз білім беру жүйесін қалыптастыру, ілгерілету және дамыту шеңберінде оқытудың жеке траекториясын құру бөлігінде және білім беру бағдарламаларының кең спектрін ұсыну мүмкіндігінде детерминистік рөл атқарады. Тұрғындарға базалық цифрлық дағдыларды оқыту курстарын өткізу жобасы да маңызды. Мамандарды қайта даярлау, республика азаматтарына кәсіби стандарттарға сай келуге және жоғары сұранысқа ие мамандар болуға мүмкіндік береді. Күнделікті өмірде цифрлық технологиялардың кең таралуы: әлеуметтік желілерде ақпараттарды жүйелі түсіну, онлайн қызметтер, онлайн сатып алу, бейне мазмұнды көру және басқа да сандық дағдылар халықтың барлық санаттары үшін, цифрлық әлемде тиімділікті арттыруға және мәселелерді шешу уақытын қысқартуға, адамның өмірін жайлы етуге және жеке және кәсіби дамуына мүмкіндік тудырады. Осы тұрғыда болашақ әлеуметтік жұмыс мамандарының кәсіби құзыреттерін қалыптастыруда, цифрлық сауаттылық деңгейі аса маңызды. Кәсіби қызмет барысында әр түрлі категориядағы тұрғындар арасында цифрлық сауаттылықты арттыру бойынша жұмыстарды жүргізудің әдістері мен технологияларын меңгеру қажеттігі айқындалып отыр. Сонымен қатар қазіргі рынок талаптарына сай, үлкен деректермен жүргізілетін ақпараттық технологияларда сараптамалық талдаулар, болашақ мамандардың кәсіби құзыреттілігін қалыптастыруына және бәсекеге қабілетті болуына мүмкіндік береді. Осы орайда жұмыстың басты зерттеу сұрақтары анықталды.

Болашақ әлеуметтік жұмыс саласы бакалаврларының қазіргі таңдағы цифрлық сауаттылық деңгейі қандай?

Қызмет көрсету саласында, болашақ әлеуметтік жұмыс мамандарында цифрлық, кәсіби құзыреттіліктерді қалай қалыптастыра аламыз?

Зерттеу мақсаты болашақ әлеуметтік жұмыс бакалавр мамандарының цифрлық құзыреттіліктерін қалыптастырудағы, цифрлық сауаттылығының деңгейін анықтау, жүргізілген эмпирикалық зерттеу бойынша алынған нәтиже негізінде жоғары оқу орнында цифрлық сауат-

тылықты арттырудың әдістемелік бағыттарын ұсыну.

Әдебиеттерге шолу

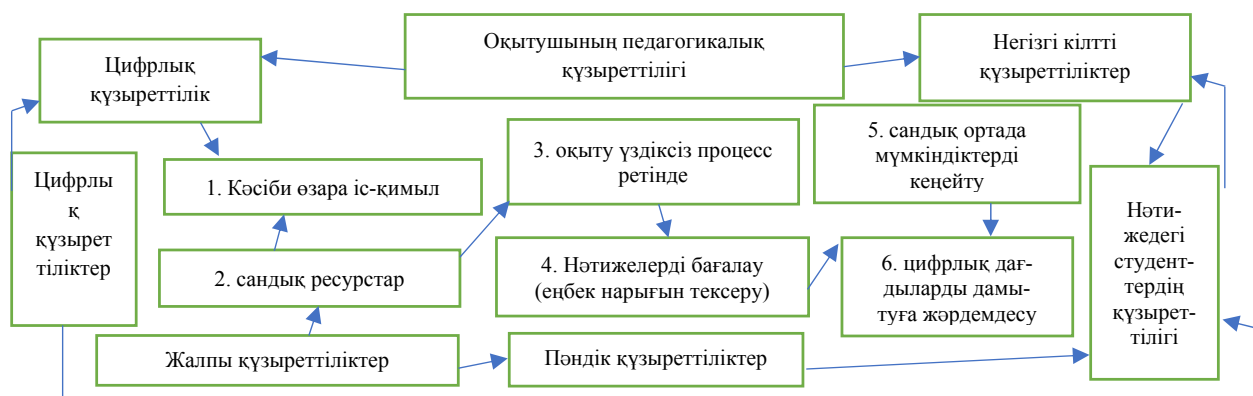
Алғаш рет «цифрлық сауаттылық» ұғымының анықтамасын 1997 жылы жарияланған П.Гилстердің жұмысында «компьютерлер арқылы көптеген дереккөздерден бірнеше форматтарда берілген ақпаратты түсіну және пайдалану қабілеті» деп түсіндіріледі. Цифрлық технологиялардың пайда болуы, жалпы сауаттылықты түсінудің шекараларын едәуір кеңейтті (Токтарава В.Л., 2021).

Цифрлық технологиялардың қарқынды дамуы мамандарға қойылатын талаптарды өзгертуде. Қазіргі әлемде бәсекеге қабілетті маман тек кәсіби құзыреттілікке ғана емес, сонымен қатар ақпараттық технологиялардың мүмкіндіктеріне, сондай-ақ тиісті құқықтық және этикалық қағидаларды қамтитын цифрлық құзыреттілікке ие болуы керек. Мамандарды даярлау процесінде цифрлық сауаттылықтың ерекше маңызы бар екенін атап өткен жөн. Цифрлық сауаттылық дегеніміз-қазіргі уақыттағы студенттердің практикалық, зертханалық, семинарларға, коллоквиумдарға, жобалық тапсырмаларға және басқаларына дайындалу барысында цифрлық технологиялардың көмегімен ақпаратты алу, бағалау, өңдеу және өндіру дағдыларын, қойылған міндеттерді іске асыру үшін ең қолайлы бағдарламалық-техникалық құралдарды таңдай алуы, оларды қауіпсіз пайдалануы, сондай-ақ басқа пайдаланушылармен тиімді этикалық қарым-қатынас жасауы және цифрлық орта жағдайында коммуникативтік міндеттерді шеше алуы.

Болашақ мамандардың цифрлық құзыреттілігін қалыптастыру деңгейін анықтау үшін 2017 жылы Еуропалық Бірлескен Ғылыми-Зерттеу Орталығы әзірлеген классификация қолданылады, оған біліктіліктің бірқатар деңгейлері мен құзыреттілік салаларының әрқайсысында білім, білік және дағдылардың мысалдары кіреді (Диг Комп 2.1 Азаматтарға Арналған Цифрлық Құзыреттілік Шеңбері 2017). Еуропалық тәсіл шеңберінде жоғары білім алуға үміткерлердің цифрлық сауаттылығы, цифрлық әлемде өмір сүруге қажетті жеке, техникалық және интеллектуалды (цифрлық) дағдыларды қамтиды. Ресурстардың, платформалардың және нәтижелердің интеграциясы ретінде сипаттауға болатын орталық блок ерекше маңызға ие. Сыртқы контур-бұл оқыту сапасы мен құзыреттілік сипаттамаларына қойылатын талаптардың жаңа форматы (1-сурет).

1-сурет

Еуропалық Одақтың интерпретациясындағы білім берудегі цифрлық құзыреттілік моделінің жоспар-диаграммасы «DigComp 2.1: сегіз біліктілік деңгейі бар азаматтарға арналған цифрлық құзыреттілік шеңбері және пайдалану мысалдары», 2017 ж.

Дереккөз/Ескертпе: Берілген суретті материалдарды талдау негізінде авторлар құрастырған

2018 жылдың шілдесінде Халықаралық әлеуметтік жұмысшылар Федерациясы (IFSW) және Халықаралық әлеуметтік жұмыс мектептері қауымдастығы (IASSW) Дублиндегі Бас Ассамблеясында әлеуметтік жұмыс этикасы туралы жандық мәлімдеме қабылдады. Онда 9 этикалық қағида бар. Олардың ішіндегі ең маңыздысы «Технологиялар мен әлеуметтік медианы пайдалану» деп аталатын 8-ші этикалық мәлімдеме. 2020 жылы Халықаралық әлеуметтік қызметкерлер Федерациясы (уақытша білім комитеті) және халықаралық қауымдастық әлеуметтік жұмыс мектептері әлеуметтік жұмыс саласындағы жандық білім беру және кәсіптік оқыту стандарттары туралы құжаттың соңғы жобасын жариялады. Құжат әлеуметтік жұмыс саласындағы білім берудің әмбебап стандарттарын белгілейді. Осы

нұсқаулықтарды әлемдегі ең танымал екі әлеуметтік жұмыс ұйымының қосуы әлеуметтік жұмыстың әлемдік секторының төртінші өнеркәсіптік революциядағы цифрлық технологиялардың әлеуметтік жұмыс тәжірибесіне де, оқуға да әсер ететінін мойындауы болып табылады.

Интернетті пайдалануға негізделген білім жеке оқыту, практикалық зерттеу және диалог мүмкіндіктерін толығымен алмастырмауы керек. Бетпе-бет кездесулер әлеуметтік жұмысты жан-жақты оқыту үшін өте маңызды, сондықтан 3D технологияларды тәжірибеде этикалық қолдану, оқу бағдарламаларын енгізу, қашықтықтан/аралас оқыту, үлкен деректерді талдау және әлеуметтік желілермен өзара әрекеттесу бойынша қажетті нақты ұсыныстар қаралған (Мохамед Сафодейн 2021).

2-сурет

Цифрлық сауаттылықтың мазмұндық құрылымы

Дереккөз/Ескертпе: Берілген суретті материалдарды талдау негізінде авторлар және А.Волкова, А. Құдаева (2022) әдебиет негізінде құрастырылды

Цифрлық сауаттылықтың құрылымы жылдар өте келе егжей-тегжейлі пысықтала түсуде. Техникалық термин ретінде пайда болған ол, бүгінде пайдаланушының дағдыларын, аналитикалық дағдыларды және жалпыадамзаттық құндылықтарды біріктіреді. Цифрлық сауаттылықты біртұтас, ақпараттық, компьютерлік, есептеу және коммуникативті сауаттылықты біріктіретін ұғым ретінде яғни, техникалық және гуманитарлық компоненттердің бірлестігі ретінде қарастырған жөн, (Сурет 2.) Біз зерттеу жұмысымызда цифрлық сауаттылық құрылымын объективті сипаттайтын бірнеше бөліктерінің жиынтығы ретінде қарастырамыз.

1) ақпаратпен немесе цифрлық мазмұнмен жұмыс істеу, ақпаратты құру, іздеу, талдау, жүйелеу, жіктеу, онымен сауатты жұмыс істеу (ақпараттық сауаттылық);

2) компьютермен құрал ретінде жұмыс істеу, әртүрлі операцияларды техникалық орындау, (компьютерлік сауаттылық), кәсіби қызметте әртүрлі аспаптық және есептеу құралдары мен қызметтерін пайдалану мүмкіндігі (есептеу сауаттылығы);

3) цифрлық ортадағы коммуникация, цифрлық кеңістіктегі, әлеуметтік желілердегі және ортадағы қарым-қатынас дағдысы мен этикасы (коммуникативтік сауаттылық);

4) медиа материалмен жұмыс, медиа мазмұнды (мәтіндер, дыбыстар, суреттер, бейнелер және басқа) құру, іздеу және бағалау (медиа сауаттылық);

5) технологиялық инновацияларға деген көзқарас өмірде және кәсіби қызметте цифрлық ортада жұмыс істеу үшін әртүрлі технологияларды, қызметтер мен құралдарды пайдалану (Волкова, 2022).

Цифрлық технологияларды жедел енгізумен байланысты жоғары білім беру жүйесінде болып жатқан өзгерістер, атап айтқанда цифрлық ортада жұмыс істеу дағдыларын; оқытуға және өзінің білім беру траекториясын құруға арналған өнімді ақпараттық-коммуникациялық технологияларды меңгеруді көрсетеді (Даньшина С.А, 2022).

Цифрлық құзыреттілікті қалыптастыруда білім беру жүйесіне заманауи инновациялық технологиялар мен цифрлық оқыту әдістерін пайдалануға негізделген оқытудың жаңа модельдерін іздеу және енгізу қажеттігін айтады, Әлеуметтік көмек- бұл адам өмір сүрген белгілі бір жағдайларды сапалы жақсарту. Тұрмыстық зорлық-зомбылықтың, террордың құрбандары, әскери

қақтығыс, мәжбүрлі көші-қон және басқалар нәтижесінде қатты күйзеліске ұшыраған адамдарға өз дүниетанымын құру үшін жаңа бағдарларды іздеуге бағытталған жаңа сенсорлық тәжірибелермен бағыт беруші технологияның маңыздылығы басым болады. Виртуалды және көркемдік тәжірибелердің жобалау принциптерін зерттей отырып, клиентті коммуникативтік процеске тартудың негізі мәдени, әдеби және кинематографиялық тәжірибе екенін анықталған. Оның негізінде тірі қарым-қатынас процесінде әлеуметтік қызметкер көмек көрсетілетін адаммен одан әрі әлеуметтік өзара әрекеттесу үшін шығармашылық бағдарларды қалыптастырады. Осылайша, медиа-технологиялар бүгінде әлеуметтік қызметкердің жұмысында жаңа перспективалар ашады, әр адамның әлеуметтік белсенділігі мен сұранысының шарттарын қалыптастырады (Чжи-Цзян, 2023).

Жасанды интеллектіні (AI) енгізу және пайдалану құзыреттілігі туралы әдебиеттерге терең талдау жасай келіп, қалыптасқан және дамып келе жатқан жасанды интеллекті бойынша қажетті цифрлық құзыреттілікке ие жұмыс күшіне қол жеткізу және адам ресурстарын басқару тәжірибесін жасанды интеллект мәселелеріне бейімдеу қажеттігін көтереді (Сантана, 2023). Бірнеше жылдар аралығындағы ғылыми жұмыстарды талдау негізінде тиісті саладағы мұғалімдерді даярлаудың ерекшеліктерін ескере отырып жасалған инновациялық модельдер; мобильді, компьютерлік, бұлттық технологияларды қолдануға негізделген авторлық әдістер; ЖИ технологияларын практикалық қолдану бойынша арнайы курстарды оқу-әдістемелік қамтамасыз ету және басқа да жүргізудің диагностикалық әдістерін әзірлеуге және бейімдеуге ерекше назар аударады және оның оң әсерінің дәлелдейді (Лукиянова 2023). Цифрлық құзыреттілікті қалыптастыруда «Информатика» оқу курсы үнемі қайта қарауды және жаңартуды, барлық оқу курстарында цифрлық дағдыларды дамытуды, сондай-ақ «Мамандыққа кіріспе» оқу курсын ілгерілетуді ұсынады. Анда Зейдмане (2021) зерттеуінде бірінші курс студенттері үшін ақпараттық-коммуникациялық дағдылардағы алшақтықты азайтудың маңыздылығын атап өтті.

Жаңа қалыптасып келе жатқан электрондық әлеуметтік жұмыс алаңында, әлеуметтік медиа арқылы қызмет көрсетудің этикалық мәселелерін қарастыра келіп, медиа арқылы қызмет көрсету кезінде, этикалық нормаларды сақтау дағдылары мен құзыреттерін игеру қажеттілігін

көрсетеді (Злавинова Ю.Т, 2022). Жоғары білім стандарттары нақты арнайы цифрлық дағдыларды емес, жалпы дағдыларды белгілейді және студенттердің сауалнамасының нәтижелеріне сүйене отырып, олардың оқу процесінде цифрлық дағдыларды кешенді дамыту тәжірибесін анықтауға және интеграциялық қолдануға назар аудару керектігін айтады (Дмитриев, 2021).

Цифрландыру дәуірі әлеуметтік қызметкерлерге дәстүрлі іскерлік және жеке дағдыларды ғана емес, сонымен қатар цифрлық технологияларды және «жұмсақ» технологияларды тиімді пайдалануға мүмкіндік беретін дағдыларды меңгеру арқылы, тиімді коммуникацияларды орнатуды қарастырады (Анна Волкова, 2020). Болашақ әлеуметтік жұмыс маманы үшін әлеуметтік көмек көрсету үдерісін автоматтандыруға және жұмыс тиімділігін арттыруға жол ашады. Сол себепті жоғары оқу орнында цифрлық құзыреттіліктерін дамыту цифрлық құралдар мен сервистерді енгізу арқылы оқу пәндерін игере отырып, болашақ мансапты дамытуына да қосымша мүмкіндіктер беретінін жазады (Куприянова Н.Е, 2024).

Қытайда әлеуметтік қызметкерлерге арналған білім беру бағдарламалары оқу үдерісіне жоғары технологияларды енгізу арқылы, технологиялық сауаттылықты қамтамасыз етуге бағыттала отырып, бағдарламалық жасақтаманың әртүрлі түрлерін, деректерді талдауды және жасанды интеллект пен блокчейн сияқты технологиялық инновацияларды белсенді түрде меңгеретінін және жаһандандудың қарқынды даму жағдайында, қазіргі қоғам үшін өзекті, күрделі міндеттерді шешу үшін қажетті құзыреттерді дамытуға ықпал ететіндігін келтіреді (Сяо Инь, 2024).

Білім беру мекемелерінің дидактикалық мақсаттар үшін технологияларға енгізілген эмпирикалық зерттеулерге қызығушылығы, оқытушылар мен студенттердің цифрлық құзыреттіліктерін дамытуға арналған оқу бағдарламаларындағы мүмкіндіктерді жүзеге асырудағы қиындықтары, медиа сауаттылықты дамытуға қызығушылықтың аздығын айта келіп, жоғары оқу орындарындағы цифрлық трансформацияның жаңа перспективаларын дамыту үшін зерттеулердің әдістемелік аспектілеріне назар қою қажеттігін алға тартады (Сильвия Фариас-Гайтан, 2023).

Әлеуметтік жұмыста геронтология саласына қажетті цифрлық технологияларды игеру қажеттігін зерттеу негізінде тәжірибеде кездесетін

басты кедергілер қатарына, қарттарды оқытуда цифрлық инновациялар туралы хабардарлықтың жеткіліксіздігі, технологиялар бойынша ғылыми-әдістемелік әдебиеттердің жоқ екендігін, геронтологиялық цифрлық инновацияларды қолдану үшін логистиканың және материалдық ынталандырудың қажеттігін атап көрсетеді (Каркач А, 2021). Әлеуметтік жұмыс болашақ мамандарының геронтологиялық цифрлық дағдылары мен құзыреттілікті қалыптастыруға, цифрлық терапевтік топтармен жұмысты пәнаралық командалық қатысу арқылы цифрлық терапияны қолдануға оқыту мүмкіндігін ашады (Моис, 2020).

PLAN зерттеулері деменция мен навигацияда сауаттылыққа оқыту көмегімен тиімді қартаюға дайындығына сынаманы жүргізеді. Ақпарат мәлімет көздері бойынша әсіресе ағылшын тілінде сөйлемейтін иммигранттар мен оны күтуші кісілердің цифрлық сауаттылығының шектеулігін дәлелдеді. Зерттеу шегіне іріктелген адамдарды онлайн жинау пайдалылығы әлеуметтік демографиялық әртүрлілігіне сәйкес шектеулерге байланысты күмәнді екенін айта келе, болашақта этникалық қатысуы бойынша зерттеуді ұсынады (Мин Д, 2025).

Ғалымдардың еңбектеріне әдеби шолу жасау арқылы, болашақ әлеуметтік жұмыс мамандарының кәсіби құзыреттіліктерін қалыптастыру үшін, цифрлық сауаттылықты дамыту бағытында, жоғары оқу орнында туындаған проблемалар, сондай-ақ әлеуметтік жұмыс саласындағы цифрлық даму бағытында кездесетін мәселелер, оны шешудің жолдары зерделенді. Атап айтқанда, жоғары білім саласындағы болашақ мамандар үшін білім беру траекториясын құруда шетелдік тәжірибелер негізге ала отырып, өнімді ақпараттық-коммуникациялық технологияларды меңгеру дағдыларын қалыптастыру мақсатында, оқу пәндерін игеру, болашақ мансапты дамытуға арналған цифрлық құралдар мен сервистерді құру, «жұмсақ» технологияларды тиімді пайдалануға мүмкіндік беретін практикалық қолдану бойынша арнайы курстарды оқу-әдістемелік қамтамасыз ету. «Информатика» оқу курсы үнемі қайта қарап, жаңартып отыру, барлық оқу курстарында цифрлық дағдыларды дамыту. Сондай-ақ бірінші курс студенттерінің ақпараттық коммуникациялық дағдылары арасындағы алшақтықты азайту үшін «Мамандыққа кіріспе» оқу курсына алға жылжыту қажеттігі анықталды. Заманауи инновациялық технологиялар мен цифрлық оқыту әдістерін пайдалануға негіздел-

ген оқытудың жаңа модельдерін іздеу және енгізу, цифрлық құзыреттілікке ие жұмыс күшіне қол жеткізу және адам ресурстарын басқару тәжірибесін жасанды интеллектке бейімдеу қажеттігі зерделенді.

Зерттеу материалдары және әдістері

Зерттеу әдістері, Бұл мақаланың теориялық және әдіснамалық негізі отандық және шетелдік зерттеушілердің цифрлық құзыреттілікті қалыптастыру мәселелерін зерттеуге арналған жұмыстары мен ғылыми еңбектері болып табылады. Мәліметтерді жинау әдісі G20 саммитінде (2017) ұсынылған авторлық әдістемеге бейімделген деректерді онлайн жинау әдісі (Четти, Вэньвэй, Джози, Шэнлинь, 2017) негізінде зерттеушілер А.С.Волкова және М.М.Кудеева Оценка цифровых компетенций студентов в контексте профессиональной подготовки кадров для цифровой экономики. (2022) мақаласында қолданылған әдістер, осы зерттеу жұмысының мақсатына толық сәйкес келеді және маңыздылығын ашады. Аталған ғалымдардың еңбегінде қолдану маңыздылығы жоғары екендігін алға тарта отырып, болашақ әлеуметтік жұмыс бакалавры білім алушыларының қазіргі уақыттағы цифрлық сауаттылығы деңгейін анықтауда, сауалнама және тест әдісі, мәліметтерді жинау әдісі қолданылды. Білім алушылардың ақпараттық технологиялық сауаттылығын бағалау мақсатында респонденттерге жүргізілген тесттің нәтижесі мен сауалнамада берілген цифрлық сауаттылықты өзін өзі бағалау деңгейі арасындағы байланысы талданып көрсетілді. Білім алушылардың орташа үлгірім көрсеткіші (GPA) алынып, статистикалық өңдеу әдісіне SPSS бағдарламасы қолданылды.

Зерттеу гипотезасы:

Білім алушылардың цифрлық сауаттылық деңгейіне орташа білім көрсеткішінің (GPA) маңыздылығы жоқ

Студенттердің цифрлық сауаттылықты өзін өзі бағалау деңгейі төменгіге қарағанда орташа және одан жоғары;

Студенттердің медиа сауаттылық және коммуникативтік сауаттылық деңгейі ортадан жоғары, ал технологиялық және компьютерлік сауаттылық деңгейінің маңыздылығы бар.

Білім беру бағдарламасында қарастырылған пәндерді игерумен байланысты, білім алушылардың цифрлық сауаттылық бойынша өзін өзі бағалау деңгейі мен ақпараттық технологиялық

сауаттылық деңгейін анықтау бойынша алынған тест нәтижесі төменгі курстарға қарағанда, үшінші курста жоғары;

Цифрлық сауаттылық деңгейі, студенттерге табысты оқу үшін әртүрлі цифрлық қызметтер мен технологияларды пайдалануға мүмкіндік береді.

Зерттеудің эмпирикалық базасы ҚазҰУ-нің, әлеуметтік жұмыс білім беру бағдарламасының, 1-3 курс аралығындағы бакалавр студенттері. Сауалнама және тестке 43 студент қатысты. Сауалнама сұрақтарының саны 21 және тест сұрақтары саны 16. Респонденттер бакалавриаттың 1-3 курс студенттері болып табылады (сәйкесінше 1 курс – 52%, 2 курс – 33 %, 3 курс – 15%). Респонденттердің орташа жасы – 19 жас. Сауалнамаға қатысқандардың 76 %-ы қыздар, бұл ҚазҰУ-де білім алушыларының гендерлік құрылымына сәйкес келеді. Зерттеу барысында университет студенттерінің цифрлық сауаттылығын бағалау мақсатында жүргізілген сауалнама ақпараттық, компьютерлік және коммуникативтік сауаттылық, медиа сауаттылық және технологиялық инновацияларға деген көзқарас бөлімдерін қамтыды және ақпараттық технологиялар бойынша сауаттылығын анықтайтын тест онлайн google формада жүргізілді. Алынған нәтижелер мен білім алушылардың соңғы академиялық кезеңдегі GPA көрсеткіші SPSS бағдарламасында статистикалық өңдеу арқылы, мәселенің қазіргі жағдайы анықталды.

Нәтижелер және талқылау

Университет студенттерінің ақпараттық, компьютерлік және коммуникативтік сауаттылық, медиа сауаттылық және технологиялық инновацияларға деген көзқарасын бағалаудағы зерттеу нәтижесі мынадай көрініс берді. Ақпараттық сауаттылық ақпаратты анықтау, тиімді іздеу және бағалау қабілетін қамтиды. Респонденттердің 74,4%-ы интернеттен ақпаратты табу өте қарапайым, өйткені олар әртүрлі іздеу әдістері мен құралдарына ие екендігін, ал респонденттердің 33,3%-ы ақпарат іздеуде қиындықтар бар екенін, бірақ жалпы алғанда олар жеңетінін атап өтті. Ақпараттарды іздеуде қиындықтар бар екендігін 2,3 % көрсеткен. Танымалдығы бойынша студенттер оқу ақпаратын іздеуде пайдаланатын ашық ақпараттық ресурстар келесідей болды :

1. Іздеу жүйелері (Google, Yandex және басқасы.) респонденттердің 51,2 %.

2. Рефераттар, курстық жұмыстар және басқа да дайын жұмыстар жинағын респонденттер 16,3 %

3. Онлайн-кітапханалармен жұмысты респонденттердің 18,6 %.

4. Тақырыптық журналдардың ресми сайттары (респонденттердің 3,1 %).

5. Chat GPT – (респонденттердің 14 %)

Егер алынған мәліметтерді толығырақ қарастыратын болсақ, . Респонденттердің 16,3%-ы оқу ақпаратын іздеген кезде студенттік жұмыстардың дайын жиынтығына жүгінеді. Білім алушылардың 14%-ы Chat GPT қолданатындығын көрсетті. Бұл жерде студент табылған дайын ақпаратты өзіндік зерттеу арқылы, зияны мен пайдасын бағалай алу дағдысын дамыта ал-

мауы, авторлық құқықтың бұзылуы, дереккөздердің күмәнділігі және ақпараттың сапасының төмен болуы мүмкін екендігін көрсетеді. Естеріңізге сала кетейік, 51,2 % оқу ақпаратын іздеу кезінде Google, Yandex кең іздеу жүйелерін пайдаланады.

Аталған арналарымен жұмыс жасай отырып, студенттер ақпараттардың алуан түрлілігін қолдану кезінде, бағалай алу дағдыларын меңгеру қажеттілігі туындайды. Сапалы ақпаратты анықтау, оны іздеудің жоғары тиімділігін қамтамасыз ету үшін талдау мен синтез, сыни ойлау қабілеттерін дамыту маңызды. Интернет желісінде ақпаратты таңдау және бағалау кезінде авторға және жарияланған жылына назар аударатындар 16,3 %, (3 сурет)

3-сурет

Интернет желісінде ақпаратты таңдау және бағалау

Дереккөз/Ескертпе: Берілген суретті материалдарды талдау негізінде авторлар құрастырған

Ақпараттың өзектілігі мен автордың сараптамалық деңгейінің критерийлері, ақпараттық іздеудің тиімділігін қамтамасыз ету үшін өте маңызды, бұл сонымен қатар интернет желісіндегі ақпаратпен жұмыс істеу дағдыларын өзін-өзі бағалаудың жоғары нәтижелерін растайды. Респонденттердің (37,2%) тек іздеу жүйелерінде кеңейтілген іздеуді қолданатындығын көрсетті. Бұл ретте, респонденттердің 20,9 % кілт сөздерге мән беретінін және 9,1%-ы кілт сөз бойынша сұрау сала отырып, бірінші бетте алынған жауап нұсқаларын қарайды. Бірінші бетте іздеу сұрау-

ларында ең танымал мазмұн немесе олардың рейтингін арттыру және монетизациялау үшін алға жылжытумен айналысатын сайттар көрсетілетіндігі жиі айтылатындықтан, сұраудың бірінші бетіндегі ақпараттың сапасы әрдайым жоғары емес, бірақ ақпараттың өзі қолайлы. Нәтижелер студенттердің алынған ақпараттың зиянын, пайдасын, сапасын бағалауды елемей, іздеу уақытын қысқартуға дайын екендігін көрсетеді (3 сурет).

«Компьютерде жұмыс істеу сіз үшін қаншалықты қиын» деген сұраққа компьютерде

жұмыс істеу оңай және еркін меңгергендігін респонденттердің 32,6 % үлесі, ал респонденттердің 58,1 %-ы кейбір қиындықтардың бар екенін, бірақ жалпы алғанда қиындықтарды еңсере алатынын айтады. Алайда, компьютерде жұмыс істеуді жетік білмейтіндіктен, қиын екенін белгілеген респонденттер үлесі 9,3%

Назар аударатын жағдай электрондық кесте дағдылары бойынша қабілетті студенттер (14%), мәтіндік редакторлармен жұмыс жасау – 51,2 %, фото, видео файлдарды өңдеу – 25,6 %, электронды презентациялар жасау – 9,3%. Бұл көрсеткіш әрине компьютерлік және цифрлық сауаттылықтың өсуін жақсы көрсетеді, дегенмен де кәсіби технологияларды игеруге назар аудару керектігі байқалады.

Ақпараттық соғыс жағдайында медиа сауаттылық мәселелері өзекті бола түсуде. Медиа сауаттылық адамға өмір сүрудің сапасын арттыруына, ақпаратты тек пайдалану ғана емес, сонымен қатар медиа-мазмұнды құру шеберлігін қалыптастыруына мүмкіндік береді. Медиа сауаттылық бұл ақпарат көздерінің алуан түрлілігін біле отырып, әртүрлі ресурстардан ақпарат іздеуге ғана емес, сонымен қатар оны сыни тұрғыдан бағалау (мысалы, ақпараттың толықтығы мен сенімділігі тұрғысынан: ақпарат құрастырушылардың мақсаттарын, олардың қарастырылып отырған мәселедегі құзыреттілігін,

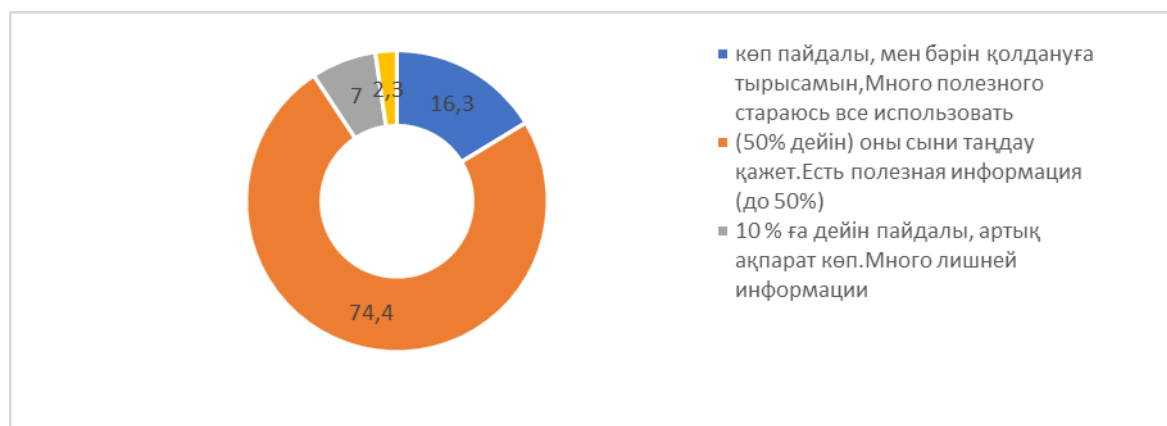
жасырын контекстті және басқа да сипаттары) бойынша болашақ маманның ойлауының өзгеріштігін анықтайды.

Медиа сауаттылықты бағалаудағы бірінші тармақ студенттердің әлеуметтік желілерде болуына кететін уақыт көлемін анықтау болды. Ол аса қиын емес, себебі қазіргі уақытта әрбір гаджет экран уақытының егжей-тегжейлі статистикасын ұсынады. Студенттердің 23,3 %-ы әлеуметтік желілерде күніне үш-алты сағат уақыт өткізсе, тәулігіне 2-3 сағат жұмсайтындар – 51,2%, күніне 1-2 сағаттан респонденттердің 18,6 %-ы уақыт жұмсаса, ал тәулігіне 6 сағаттан жоғары қолданатындар – 7 % үлес көрсетті. Әлеуметтік желілерге айтарлықтай уақыт жұмсауды және олардағы мазмұнның әртүрлілігін ескере отырып, студенттер медиа сауаттылықтың жеткілікті деңгейіне ие болуы керек (ақпаратқа сын көзбен қарау, ақпараттың толықтығы мен дұрыстығын тексеруге назар аудару).

Әлеуметтік желілерден алынған ақпараттың сапасын респонденттер негізінен орташадан жоғары бағалады (4-сурет4). Респонденттердің басым бөлігі (74,4%) «әлеуметтік желілерден алынған ақпарат сыни бағалауды қажет етеді, бірақ мұнда көптеген пайдалы ақпарат бар (50% дейін)» деп санайды. Жалпы, мұндай қондырғы студенттердің медиа сауаттылығының жоғары деңгейінің көрсеткіші болып табылады.

4-сурет

Әлеуметтік желілердегі ақпаратқа қалай қарайсыз?

Дереккөз/Ескертпе: Берілген суретті материалдарды талдау негізінде авторлар құрастырған

Сонымен қатар, күнделікті уақыт бюджетінің едәуір бөлігін жұмсайтын респонденттер әлеуметтік желілерде пайдалы мазмұнның аз екенін түсінсе де, бұл олардың басқа, әртүрлі көздерден ақпарат алуға ұмтылмайтындығын және оған уақыттың жетіспеушілігі туралы қорытынды жасауға мүмкіндік береді. Ақпараттық мазмұнның төмендігін мойындай отырып, сол ақпарат арнасын пайдалануды жалғастырады және соған

сәйкес, медиа сауаттылықты қалыптастырудың төмен деңгейін көрсетеді. Күнделікті байланыс үшін ең танымал қызметтер-мессенджерлер мен әлеуметтік желілерді (1-кесте). респонденттердің 86% күнделікті және 7 % сирек пайдаланады . Мұндай белсенділік студенттердің цифрлық байланыс құралдары туралы және байланыс үшін ең көп таралған цифрлық қызметтерді қалай пайдалану керектігін білетіндігін көрсетеді.

1-кесте

Респонденттердің «сіз қарым-қатынас үшін әлеуметтік желіні қаншалықты жиі пайдаланасыз» деген сұраққа жауаптарын бөлу, %

Қызмет түрлері	күнделікті	Аптасына бірнеше рет	сирек	қолданбаймын
Мессенджерлер Whats App	86	9,3		
Әлеуметтік желі (Инстаграм, Тик ток)	79,1	14	7	
Видеоконференция, зум, Скайп	16,3	32,6	41,9	9,3
Тақырыптық форумдар	20,9	18,6	39,5	20,9

Дереккөз/Ескертпе: Берілген кестені материалдарды талдау негізінде авторлар құрастырған

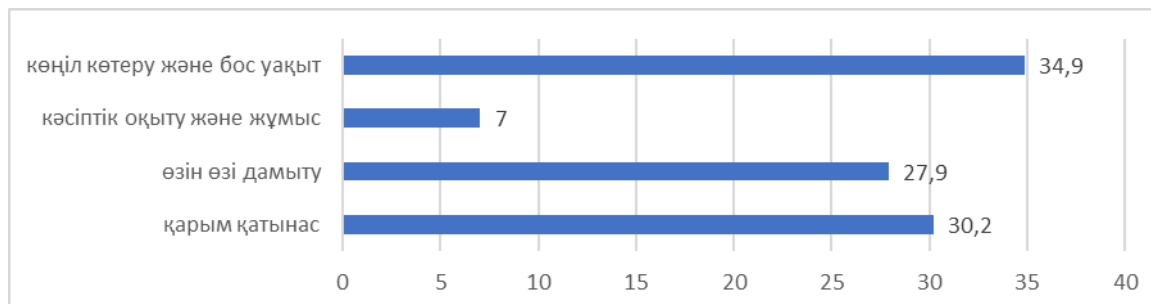
Коммуникация құралдарының қолдану жеңілдігіне қарай студенттер 1-2 құралды таңдап, оларды белсенді қолданады. Егер құрал неғұрлым күрделі болса (орнату немесе пайдалану), жаңа мүмкіндіктер бермесе, онда ол сирек қолданылады немесе мүлдем қолданылмайды. Сондай-ақ, мессенджерлер мен әлеуметтік желілер қарапайым коммуникациялар, достық байланыстарды қолдау деңгейінде байланысты қамтамасыз етеді. Басқа мақсаттар үшін, мысалы, кәсіби даму, іскерлік байланыстар желісін қалыптастыру үшін тақырыптық форумдарды қолданған жөн, бірақ респонденттердің 20,9%-ы бұл құралдарды цифрлық коммуникацияларда пайдаланбайтындығын атап өтті. Коммуникативті сауаттылықтың маңызды аспектісі-цифрлық коммуникациялардың ерекшеліктерін түсіну және оларды қарым-қатынас этикасымен байланыстыру. Желідегі студенттердің қарым-қатынасын бақылауда кейбір этикалық нормалардың сақталмауы мысалы: бейнеконференция

қызметтерінде олар бейнебайланыс кезінде камераны қосуға, хабарламаларды жұмыс уақытынан тыс жіберу, басқа да байланыс нормалары туралы біле отырып, студенттер оларды желіде сақтауға тырыспайтындығы практикада кездеседі. Цифрлық сауаттылықтың соңғы бөлігі – адамның инновациялық технологияларға қатынасы. Цифрлық технологиялардың күнделікті дамуын ескере отырып, адам өзінің цифрлық трансформациясына дайын болуы және инновациялық технологияларға ашық болуы маңызды. Үлкен ақпараттарды визуалды жинақтау тұрғысында сауаттылықты арттыру аса қажет.

Негізінен студенттердің 30,2%-ы интернет желісін қарым-қатынас үшін пайдаланаса, (5-сурет) ойын-сауық, көңіл көтеру және бос уақыт үшін пайдаланатындар үлесі – 34,9% . Үшінші және төртінші орындарға интернет желісін өзін-өзі дамыту мақсатында қолданатындар – 27,9%, кәсіптік оқыту және жұмыс бойынша респонденттердің 7 %-ы белгіледі.

5-сурет

«Интернетті қандай мақсаттар үшін жиі қолданасыз?», %

Дереккөз/Ескертпе: Берілген суретті материалдарды талдау негізінде авторлар құрастырған

Әлеуметтік желіні қолдану мақсатының жалпы көрінісінде бос уақыт, көңіл көтеру басымдығы байқалды. Дегенмен де респонденттердің жеке өзінің дамуы үшін технологиялардың пайдасы мен мүмкіндіктерін түсінуі, сонымен қатар кәсіптік оқыту бойынша технологияларды меңгерту маңыздылығы, қажеттігі анықталды (Сурет 5). Интернет желісі арқылы өзін-өзі оқы-

ту мен дамытудың ең танымал әдістері ретінде әдебиеттерді, кітаптар, мақалалар және басқаларын оқуды респонденттердің 58,1%-ы, жаппай онлайн курстарды 16,3%, тақырыптық вебинарларға қатысу, жазбаларды, оқу бейнелерін көруді- 18,6%, тақырыптық форумдарға – 3,1%, университет ұсынған сілтемелер арқылы қосымша курстарды 6 % белгіледі (Сурет 6).

6-сурет

Интернет арқылы өзін өзі оқыту мен дамытудың ең танымал әдістерінің ішінен сіз қайсысын жақсы қолданасыз?

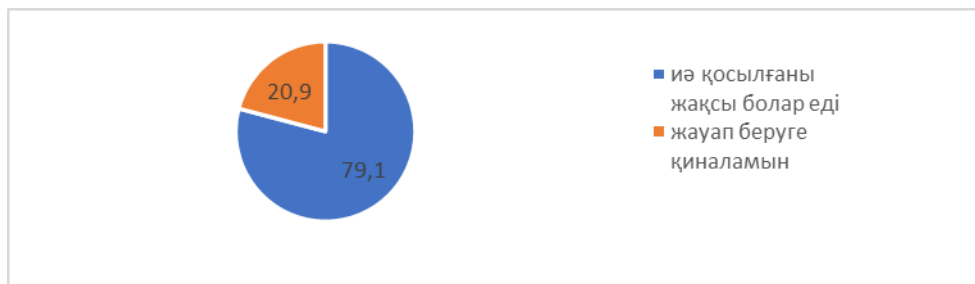
Дереккөз/Ескертпе: Берілген суретті материалдарды талдау негізінде авторлар құрастырған

Бұл студенттердің инновациялық технологияларға деген оң көзқарасын растайды. Мұндай бөлу заманауи қызметтермен және технологиялармен, атап айтқанда МООК-пен жұмыс істеуге ынтасын көтеру қажеттігі байқалды. Респонденттердің 86 %-ы университеттің оқу жос-

парында компьютерлік сауаттылыққа байланысты пәндердің пайдалы болғандығын, 14 % жауап беруге қиналатынын, сонымен қатар университетте жасанды интеллект бағыты бойынша курс немесе оқу пәнін енгізуге студенттердің 79,1 пайызы өзінің оң пікірін білдірген (Сурет 7).

7-сурет

Сіздің цифрлық бағдарламалармен жұмыс істеу дағдыларыңызды жақсарту үшін, білім беру бағдарламасына «Әлеуметтік жұмыстағы жасанды интеллект» курсы қосылғанын қалайсыз ба?

Дереккөз/Ескертпе: Берілген суретті материалдарды талдау негізінде авторлар құрастырған

Әлеуметтік жұмыс практикаға бағдарланған мамандық екенін ескере отырып, сондай-ақ студенттердің компьютерлік, ақпараттық, медиа сауаттылығын қалыптастыру мәселелерін бір бірімен байланыстылығын егжей-тегжейлі зерделеу үшін, цифрлық технология курсы жасанды интеллектпен тығыз байланысты болғандықтан, «әлеуметтік жұмыстағы жасанды интеллект курсы» енгізуге толық негіз бар. 1 және 3 курс аралығында білім алушы болашақ әлеуметтік жұмыс мамандарының ақпараттық технологиялық сауаттылығын анықтау мақсатында тест жүргізілді. Тест 16 сұрақтан тұрды. Сауалнамадан алынған нақты мәліметтермен тест нәтижесін салыстыру және цифрлық сауаттылық деңгейін анықтау мақсатында, SPSS-26 бағдарламасында статистикалық өңдеу үшін, сұрақтар саны бойынша 4 топқа топтастырылды және оны бағалау түрі 2 кестеде берілген.

Ақпараттық технологиялық сауаттылық бойынша жүргізілген тест нәтижесі болашақ әлеу-

меттік жұмыс бакалаврларының деңгейі 53,5% орташадан жоғары деңгей көрсетті. Әлеуметтік жұмыс бакалаврларының ақпараттық технологиялық сауаттылық бойынша жүргізілген тест нәтижесі 3 кестеде көрсетілгендей қатысқан респонденттер саны-43.

2-кесте

Тест сұрақтарын топтастыру және бағалау

№	Сұрақтар саны	Топтастыру саны	Дәстүрлі бағалау
1	16-15-14	1	Өте жақсы
2	13-12-11	2	Жақсы
3	10-9-8-7	3	Қанағаттанарлық
4	6-5-4-3-2-1	4	Қанағаттанғысыз

Дереккөз/Ескертпе: Берілген кестені материалдарды талдау негізінде авторлар құрастырған

3-кесте

Тест нәтижесі бойынша жалпы көрсеткіш

		жиілік	Пайызы	Жарамды пайыз	Жинақталған пайыз
Жарамды	14-15-16	10	21,7	23,3	23,3
	11-12-13	13	28,3	30,2	53,5
	7-8-9-10	12	26,1	27,9	81,4
	6-5-4-3-2-1	8	17,4	18,6	100,0
	Барлығы	43	93,5	100,0	
Өткізіп алған	Жүйелік	3	6,5		
Барлығы		46	100,0		

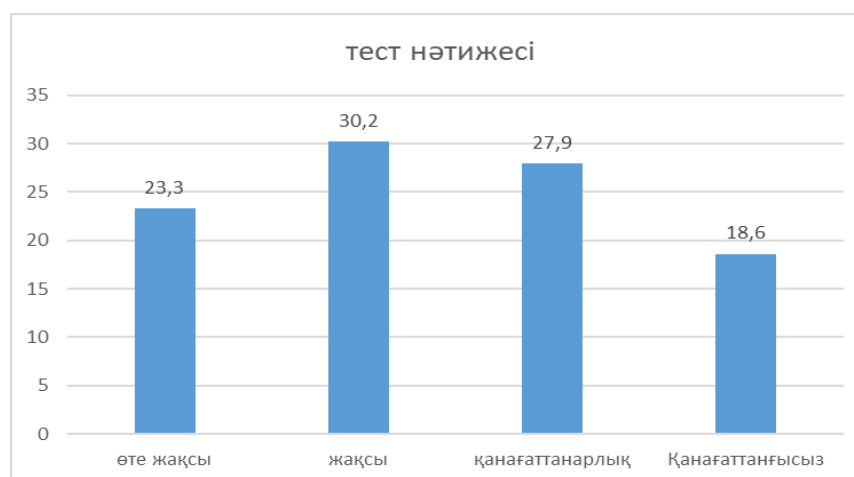
Дереккөз/Ескертпе: Берілген кестені материалдарды талдау негізінде авторлар құрастырған

Максималды жалпы балл -15, минималды жалпы балл- 2 . Жалпы балл бойынша орташа жауап беру балы -9,5. GPA көрсеткіші максималды 3,88 балл болса, минималды 2,34 балл, орташа 3,4 балл көрсетті. Максималды жауап беру балы-4 және минималды жауап беру балы-1, орташа жауап беру балы 2,4 балл (4-кесте).

Респонденттерге білім алушылардың цифрлық сауаттылығын бағалау мақсатында жүргізілген тест сұрақтарының нәтижесі 30,2 % жақсы, 27,9 %-қанағаттанарлық, 23,3 % өте жақсы, 18,6% -қанағаттанғысыз көрсеткіш берді (8-сурет).

8-сурет

Білім алушылардың тест нәтижесі

Дереккөз/Ескертпе: Берілген суретті материалдарды талдау негізінде авторлар құрастырған

Сауалнамада берілген 10 – сұрақта компьютерлік бағдарламалармен жұмыс жасауда қалыптасқан дағдылары ішінде жалпы балл бойынша білім алушылардың С) мәтіндік редакторлармен жұмыс жасау дағдысы жоғары екендігін байқатты (9-сурет). Жалпы балл бойынша А (фото, видео файлдарды өңдеу дағдысы) мен В(электронды кестемен жұмыс дағдысы) арасында $0,40 < 0,05$ маңыздылық деңгейінде (5-кесте) айырмашылығы бар .

Университет студенттерінің ақпараттық, компьютерлік және коммуникативтік сауаттылық, медиа сауаттылық және технологиялық инновацияларға деген көзқарасын бағалаудағы зерттеу нәтижесі мынадай көрініс берді. Берілген сауалнамада компьютерлік сауаттылық бойынша өзін өзі бағалауда респонденттердің – 9,3% жоғары, 67,4 % – орташадан жоғары , ал

4-кесте

Тест нәтижесі бойынша баллдық деңгейлік көрсеткіш

	GPA	Жалпы балл	балл
N	Жарамды	43	43
	Өткізіп алған	3	3
	Орташа	3,4086	9,5349
	Минимум	2,34	2,00
	Максимум	3,88	15,00

Дереккөз/Ескертпе: Берілген кестені материалдарды талдау негізінде авторлар құрастырған

20,9 % орташадан төмен және 2,4 % төмен бағалайтынын көрсетті (Сурет 10).

5-кесте

Тәуелсіз үлгілерге арналған Крускал-Уоллис критерийінің қысқаша мазмұны

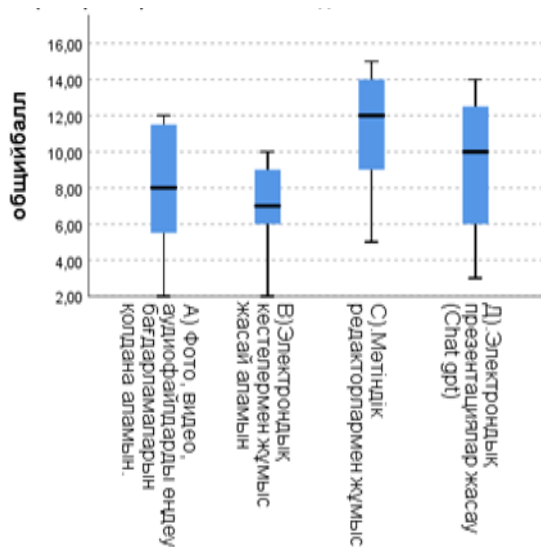
9-Барлығы	43
Критерий статистикасы	8,328 ^a
Еркіндік дәрежесі	3
Асимптотикалық маңыздылық (2 жақты критерий) (жалпы балл)	,040
Асимптотикалық маңыздылық (2 жақты критерий) (GPA)	,903

а. Критерий статистикасы байланыстардың болуына түзетілген.

Дереккөз/Ескертпе: Берілген кестені материалдарды талдау негізінде авторлар құрастырған

9-сурет

Мәтіндік редакторда жұмыс жасау дағдысы

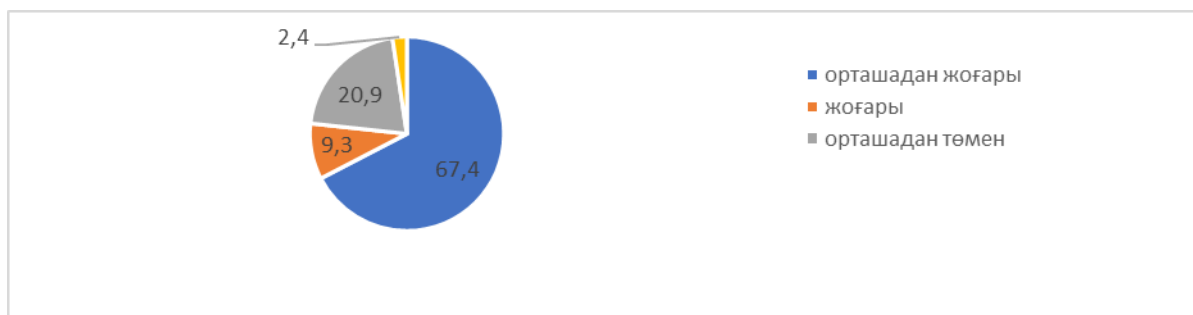

10. Компьютiлiк бағдарламалармен жұм...

Дереккөз/Ескертпе: Берілген суретті материалдарды талдау негізінде авторлар құрастырған

10-сурет

Компьютерлік сауаттылық бойынша білім алушылардың өзін өзі бағалауы

Дереккөз/Ескертпе: Берілген суретті материалдарды талдау негізінде авторлар құрастырған

Гипотеза бойынша білім алушылардың өзін өзі бағалауда ақпараттық технологиялық сауаттылық деңгейі орташадан жоғары екендігін (10-сурет), жүргізілген тест нәтижесі растады, яғни қатысқан білім алушылардың басым бөлігі, 53,5 пайыз жинақталған көрсеткішпен (3-кесте), ақпараттық технологиялық сауаттылық деңгейі орташадан жоғары екендігін көрсетті.

Тест нәтижесі орташадан жоғары көрсеткіш бергенімен де, тестке қатысқан 43 студенттің 18,6 пайызы қанағаттанғысыз деңгейді көрсетуі,

оның ішінде 2 курс білім алушыларының үлесі басым екендігін байқатты.

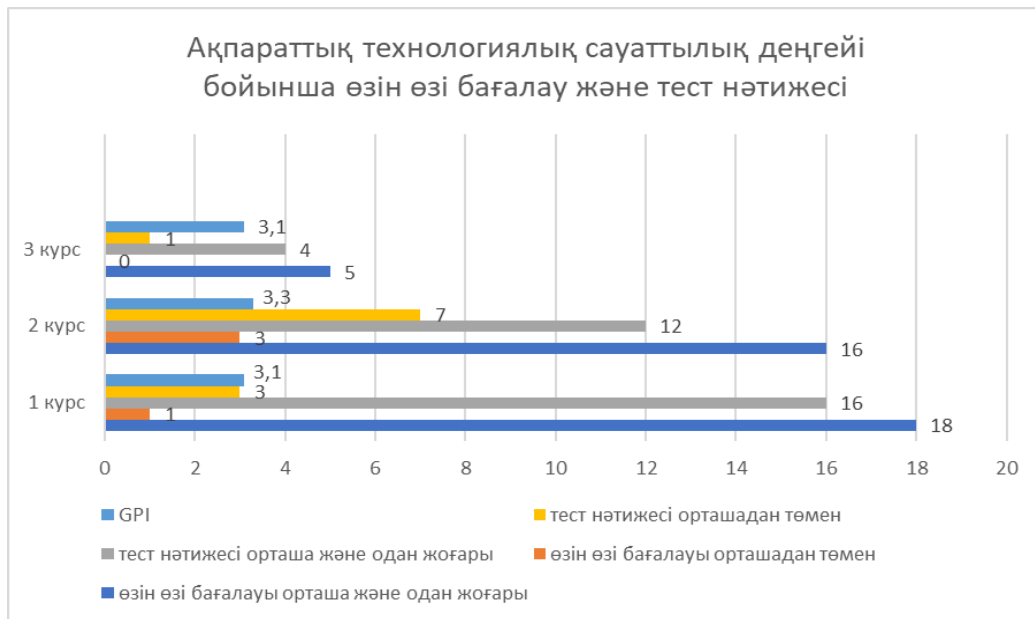
Сауалнамада берілген нақты мәліметтермен, ақпараттық технологиялық сауаттылық деңгейін анықтау мақсатында жүргізілген тест нәтижесін салыстыру (11-сурет), сауалнама бойынша ақпараттық технологиялар, компьютерлік сауаттылық және медиасауаттылық бойынша өзін өзі бағалау деңгейі орташа және одан жоғары екенін 1 курстың 18 білім алушысы белгілеген болса, жүргізілген тест нәтижесі бойынша 16 студент орташадан

жоғары және 3 студент орташадан төмен деңгей көрсетті. 2 курс бойынша өзін өзі орташадан жоғары бағалаған студент саны 16 және орташадан төмен бағалаған студент саны 3, ал тест нәтижесінде орташадан жоғары студент саны 12 және

орташадан төмен студент саны 7. 3 курс білім алушылары бойынша топтың 5 студенті өзін өзі орташадан жоғары деп бағаласа, тест нәтижесі 4 студент орташадан жоғары және 1 студент орташадан төмен көрсеткіш берді.

11-сурет

Курстар бойынша өзін өзі бағалау және тест нәтижесі

Дереккөз/Ескертпе: Берілген суретті материалдарды талдау негізінде авторлар құрастырған

3-курс білім алушыларының оқу бағдарламасының пәндерді игеруі негізінде тест нәтижесінің көрсеткіші төменгі курстармен салыстырғанда жақсы. Бұл аталған гипотеза расталды.

Гипотеза бойынша ақпараттық технологиялық сауаттылық тесті бойынша білім алушылардың орташа білім көрсеткіші GPA-ның жалпы баллға $0,903 > 0,05$ маңыздылығы төмен екендігі расталды.

Медиасауаттылық және коммуникативті сауаттылық деңгейі жоғары болғанымен де ақпараттық технологиялар, оның ішінде есепті кестелер мен бағдарламаларды игеру дағдысы төмен екендігі $0,040 < 0,05$ маңыздылығы деңгейінде айырмашылығы расталды (Кесте 5).

Жаңа ақпараттық технологиялар әлеуметтік шындықты тез өзгертеді. Шетелдік ғалымдардың жоғары білім саласындағы әлеуметтік жұмыс білім бағдарламасының және әлеуметтік саладағы цифрлық құзыреттілікті қалыптастыру бағытындағы зерттеулеріндегі мәселелерді зер-

делей отырып, Қазақстандағы ахуалдың да ортақ ұқсас тұстары бар екендігі байқалды. Қазіргі заманғы әлеуметтік қызметкерлер әлеуметтік саладағы әртүрлі топтармен жұмыс істеу кезінде, сапалы және заманауи әлеуметтік қызметтерді көрсетудегі цифрлық технологиялар бойынша нақты ережелер мен құзыреттердің жоқтығына қарамастан, ақпараттық технологиялар мен бағдарламалауды игеріп, оларды практикада қолдану дағдысын қалыптастыра алу маңызды екенін көрсетеді (Бойченко, 2021).

Норвегияның Еңбек және әлеуметтік қамсыздандыру басқармасының (NAV) жағдайлық зерттеуі, Норвегияның әлеуметтік жұмыс бойынша білім беру жөніндегі нұсқаулығының құжаттарын және оқу жоспарларын талдауы және әлеуметтік жұмыс оқытушыларымен жартылай құрылымдалған сұхбаты негізінде алған нәтижелері цифрлық құзыреттілікке қатысты білім салаларын норвегиялық әлеуметтік жұмыс біліміне біріктіру әлеуметтік жұмыстың тиісті

саласына әлі де өте шектеулі екенін көрсетеді. Сондай-ақ NAV тәжірибесі мен Норвегияның цифрлық құзыреттілікке қатысты әлеуметтік жұмыс оқу жоспарлары арасында алшақтық бар екендігін және болашақ мамандарды цифрлық қоғамның кез келген өзгеретін қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін, цифрлық құзыреттілікті және оның әлеуметтік жұмыстағы негізгі білім салаларын анықтауға қатысты консенсус құру үшін, қосымша зерттеулер қажеттігін айтады (Хун Чжу, 2022).

Цифрлық сауаттылық қазіргі уақытта әмбебап құзыреттілік болғандықтан, ұйымдарды цифрлық жағдайларға бейімдеу, цифрлық сауаттылықты ұжымдық күш ретінде түсіну және пікірталастардағы әртүрлілік арқылы жаһандық дискурсты байыту сияқты білім беру үшін айқын тұжырымдар жасауға болады деп көрсетеді (Марин, 2022). Клиенттермен, агенттіктермен, коммерциялық емес ұйымдармен және жалпы қоғаммен қарым-қатынаста әлеуметтік жұмыс студенттеріне, цифрлық сауаттылыққа бағытталған классикалық және цифрлық жазу сабақтарының мысалдарын келтіре отырып, заманауи коммуникативті дағдыларын қалыптастыру арқылы, сынып жағдайында қолайлы кері байланыс бергенде, студенттердің өздеріне деген сенімділігі артатынын жазады (Карен Згода, 2018).

Әлеуметтік қызметкердің білім беру және одан әрі кәсіби қызметінде медиа кеңістік жағдайында электрондық білім беру ресурстары мен ақпараттық технологияларды қолдана отырып, ЖОО-ның білім беру кеңістігінде медиа-мәдени білім беру ортасын құру, медиа-бағдарланған пәндерді қосу қажеттігін айтқан пікірімен толықтай келісуге болады. Бұл жерде әлеуметтік қызметкер ақпараттар ағынын дұрыс тиімді пайдалана алу қабілеті мен ол ақпараттарды әртүрлі әлеуметтік топтарға жеткізуде медиатеchnологияны қолдану қабілетін ұштастыра алуы, медиа сауаттылықты білім беру стратегиясын нақтылау, сондай-ақ, білім беру процесінде де, медиа-коммуникация нысандарында да геймификация мен виртуалды тәжірибенің ерекшеліктерін нақтылау қажет екенін көрсеткен (К Покульта, 2021).

Өркениетті қоғамда зардап шеккендермен, мүгедектермен, тірі қалғандармен немесе әлеуметтік жарақат пен өмірлік қайғылы жағдайға тап болғандармен тікелей жұмыс кезінде, тұлғаның психофизиологиялық қалыптасу ерекшеліктеріне сәйкес, геймификация, ойын тәжірибесі, виртуалды технологиялар әлеуметтік жұмыстың барлық саласын толық қамти алмай-

тынын, себебі тікелей қарым қатынас жұмыстың ерекшелігіне қарай өзінің оң нәтижесін беруі де мүмкін екенін жазады (Бережна Т, 2022). Сандық талдау, факторлық және дисперсиялық талдаулардың нәтижелері коммуникация, сыни ойлау, мәселелерді шешу қабілеті және техникалық цифрлық дағдылар әлеуметтік ғылымдарды оқитын студенттерге көбірек тән екендігін көрсеткенін, ал басқа цифрлық дағдылар (яғни, шығармашылық және ақпаратты меңгеру) гуманитарлық студенттерде жиі кездесетінін айтады (Ана Йоланда, 2022).

Қазіргі студенттердің ойлау ерекшеліктерін ескере отырып, цифрлық құзыреттілікті қалыптастырудың жоғарыда аталған мәселесін шешуде екі тәсіл бар. Біріншісі-цифрлық құзыреттілікті қалыптастыруға бағытталған қосымша курстарды жүйелі өткізіп отыру. Екінші тәсіл практикалық жаттығулар кезінде цифрлық дағдылар мен құзыреттіліктерді қатар дамыту. Болашақ маманның ақпараттық-коммуникациялық құзыреттілікті игеруінде қазіргі уақытта жобаларға негізделген оқыту жаңа цифрлық дағдыларды игерудің негізі жобалық оқытуды оқушылардың қызығушылығын арттыру құралы ретінде пайдалану бірқатар құзыреттіліктерді дамытудың кілті болып табылады (Бережна Т, 2022а).

Цифрлық сауаттылық дағдысындағы алшақтықты қысқарту үшін, цифрлық сауаттылықтың жаңа инновациялық моделін ұсынады. Сол цифрлық сауаттылық моделі екі компоненттен тұрады: (1) сандық сауаттылықтың негіздемелік бағдарламасы – Оңтүстік Тынық мұхиты цифрлық сауаттылық бағдарламасы (SPDLF) және (2) Сандық сауаттылық құралы. SPDLF 21 ғасырда анықталған сауаттылықтың алты негізгі деңгейін көрсетеді, ал digilitfj цифрлық сауаттылық құралы цифрлық сауаттылықты өлшеу шкаласынан және онлайн оқыту бағдарламасынан тұрады, егер бұл құрал енгізіліп, қабылданса, ол Оңтүстік Тынық мұхитындағы цифрлық дағдылардың жетіспеушілігін азайта алады деп келтіреді (Притика Редди, 2022).

Мұғалімнің цифрлық құзыреттілігіне (TDC) кеңейтілген тұжырымдамалық негіз ұсынылған. Бұл әр түрлі цифрлық ортада этикалық, қауіпсіз және өнімді жұмыс істеу үшін жастарға барған сайын қажет күрделі білім мен дағдыларды мойындайтын біртұтас және оның пәнаралық сипаты және барлық оқытушыларға оның мақсаттарына жету үшін, мақсатты түрде қатысу талабы талқыланады. Бұл жүйені оқытушылар қалай қолдана алатындығы туралы практикалық ұсы-

ныстар берілген (Гарри Фэллон, 2020). Жасанды интеллект саласындағы сауаттылықты негізгі құзыреттер қатарына қосу арқылы, әлеуметтік қызметкерлер туындаған мәселелерді жақсырақ шеше алады және жасанды интеллект әсер ететін қоғамдағы теңдікке ықпал етеді. Әлеуметтік қызметкерлерді зардап шеккен қауымдастықтарға қолдау көрсетуге жақсырақ дайындау үшін қоғамдағы AI-ге негізделген өзгерістерге жауап ретінде әлеуметтік жұмыс құзыреттерін дамытуды қарастырады (БІНХЭ АН 2025).

Осал адамдарға көмектесу үшін жасанды интеллектіні пайдалануда практиктердің этикалық салдарды талдауы жоқ екендігін, яғни тиісті этикалық стандарттарды қолдану, әлеуметтік қызметкерлердің клиенттің ақпараттандырылған келісімі мен автономиясы, құпиялылық; ашықтық; клиенттің қате диагнозы; клиенттен бас тарту; клиентті бақылау; плагиат, адалдық, алаяқтық және жаңылыстыру; алгоритмдік бейімділік және әділетсіздік жасанды интеллект бойынша этикалық мәселелерге ғылыми негізделген ЖИ құралдарын пайдалануды ұсынады (Мендес-Домингес-, 2023). Әлеуметтік жұмыскерлердің қызмет көрсетуі онлайн кеңістікте тез қарқынмен жүруде. Интернеттегі ақпараттар бойынша навигация жасаудағы цифрлық құзыреттілік білім беру мүмкіндігінің көмегімен, зерттеудің ашық панелі, іздеу сүзгілері, үйрететін видеороликтер, тірі чат және өзара көмек және байланыстарды қалыпқа келтірулегі дискуссиялық форумдар қажет екендігі анықталды. Зерттеу нәтижелері болашақта әлеуметтік жұмыскерлердің қажетті құзыреттілігін алуына міндеттері мен ролін анықтауға маңызы бар (У Ли, 2022).

Әлеуметтік жұмысты оқитын студенттер үшін семинарларға өз шешімдері туралы ой жүгірте алатын SimChild компьютерлік модельдеуіндегі жаттығулардың жиынтық статистикасын, ситуацияда әлеуметтік жұмыскер роліне ене отырып қолдану, оналтуды басты қажеттіліктерін бағалау процесін жүргізуіне мүмкіндігі болады. Зерттеу көрсеткендей, модельдеу студенттер арасында рефлексия мен оқу туралы, сондай-ақ ұжымдық және интерактивті оқытудың маңыздылығын көрсетеді (Гунилла Эгонсдоттер, 2023).

Қорытынды

Ғалымдардың зерттеу жұмыстарында қарастырылғандай, жаһандық цифрландыру дәуірінде, жоғары оқу орны оқу үдерісі барысында, бо-

лашақ әлеуметтік жұмыс саласы мамандарының әлжуаз топтарды қолдауға арналған мазмұндар мен ақпараттарды жүйелеу және талдау сауаттылығы, цифрлық ортадағы коммуникация, цифрлық кеңістіктегі, әлеуметтік желілердегі және ортадағы қарым-қатынас этикасы, коммуникативтік сауаттылық, медиа материалмен жұмыс, медиа мазмұндар, мәтіндер, дыбыстар, суреттер, бейнелер құру, іздеу және бағалау сауаттылығы, технологиялық инновацияларға деген көзқарас өмірде және кәсіби қызметте цифрлық ортада жұмыс істеу үшін әртүрлі технологияларды, жасанды интеллектінің қызметтері мен құралдарын пайдалануға дағдысын қалыптастыру аса маңызды.

Осы мақсатта білім алушылардың ой пікірін білу үшін қойылған сауалда, студенттер уақыт талабына сай, «Әлеуметтік жұмыстағы цифрлық технологиялар мен жасанды интеллект» курсын білім бағдарламасына қосуды қолдайтындығын көрсетті. Бакалавр деңгейіндегі білім алушылар, осы аталған курс бойынша цифрлық коммуникациялардың ерекшеліктерін түсініп, медиа-мәдени білімдерін дамытуға және оларды қарым-қатынас этикасымен байланыстырудың белгілі дағдыларын, қалыптастыра отырып, өз саласындағы ақпараттармен жұмыстарды сауатты және тиімді атқара алады.

Зерттеу барысында байқағанымыздай, білім алушылардың ақпараттық технологиялар бойынша, кестелермен талдау жұмысы, ақпараттарды бейнелермен көрсету және басқа бағдарламалық құралдар бойынша білімді жетілдіру үшін аналитика бағытындағы курстардың қажеттігі анықталды.

Әлі де болса цифрлық құзыреттілікке қатысты білім салаларын, әлеуметтік жұмыс біліміне интеграциялауда, білім бағдарламаларында әлеуметтік жұмыстың тиісті саласына әлі де шектеулі екендігін ғалымдар зерттеулері көрсетті.

Әлем елдерінің тәжірибесі көрсеткендей, қазіргі таңдағы оқу үдерісіне аса маңызды өзгерістер мен толықтырулар қажет. Электрондық әлеуметтік жұмыс алаңында, әлеуметтік медиа арқылы қызмет көрсетудің этикалық мәселелерін дамыту, цифрлық құралдар мен сервистерді енгізу арқылы оқу пәндерін игеру, бағдарламалық жасақтаманың түрлерін, деректерді талдау және жасанды интеллект пен блокчейн сияқты технологиялық инновацияларды белсенді түрде меңгерте отырып, жаһандандудың өзекті, күрделі міндеттерін шешу үшін қажетті құзыреттерді дамытуға ықпал ету.

Әр түрлі топтық ерекшеліктеріне қарай, әлжуаз, ерекше топтармен жұмыс кезінде әр тұлғаның психофизиологиялық қалыптасу ерекшеліктеріне байланысты, қоғамға, ортаға бейімдеу процесіндегі геймификацияның түрлі дамыту құралдарын қолдану. Кейс менеджментте жасанды интеллект көмегімен кейстарды шешу бағыттарын талдау, жүйелеу, чат боттарды жүйелі жүргізу этикасын меңгеру.

Ақпараттық технологияларда жанару және өзгерістердің жиі болуымен қатар, барлық оқу курстарының білім алушыларының бойында ақпараттарға талдау жасауда қажетті ақпараттық технологияларды игеруге, білімді өздігінен жетілдіру дағдысын қалыптастыру. Оның алғашқы бейімдеу процесі «информатика» оқу курсын әлеуметтік жұмыс білім бағдарламасы ерекшеліктеріне сәйкес қайта қарап, жаңарту, «мамандыққа кіріспе» оқу курсын алға жылжыту арқылы, цифрлық дағдыны қалыптастыруға арналған басты оқу ақпараттық технологияларды меңгерту және цифрлық дағдыларды дамыту мақсатында университеттің арнайы курстарын (MOOK) оқу-әдістемелік қамтамасыз ету қажеттігі анықталды.

Бұл зерттеу Қазақстанның жоғары оқу орнында, әлеуметтік жұмыс бакалавр бағыты бойынша қызмет сферасында, болашақ мамандардың цифрлық құзыреттерін қалыптастырудағы цифрлық сауаттылығының қазіргі жағдайы мен оны дамыту бойынша қазіргі уақыттағы алғашқы жұмыс болып табылады. Сол себепті де оқу үдерісінде цифрлық сауаттылықты дамыту бойынша айтылған ұсыныстар қазіргі таңда маңызды және өзекті, оны жүзеге асыру жоғары

оқу орнының ресурстық жабдықталуы мен кадрлардың біліктігіне тығыз байланысты.

Қаржыландыру

Авторлар ғылыми зерттеу жұмысына сыртқы қаржыландыру бөлінбегенін растайды.

Алғыс білдіру

Авторлар зерттеудің тәжірибелік-эксперименттік кезеңін ұйымдастыруға және өткізуге қолдау көрсеткені үшін Алматы қаласы әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университетінің әлеуметтану және әлеуметтік жұмыс кафедрасына және сондай-ақ зерттеу жұмысына белсенді қатысқан әлеуметтік жұмыс білім алушыларына шынайы алғысын білдіреді.

Мүдделер қақтығысы

Авторлар мақала мазмұнына байланысты мүдделер қақтығысының жоқ екенін мәлімдейді.

Авторлардың үлесі

Қ.Авсыдыкова зерттеудің ғылыми жетекшілігін жүзеге асырып, бастапқы нұсқасын әзірлеп, тәжірибелік-эксперименттік жұмыстарды ұйымдастыру және жүргізу үдерісіне жауапты болды. Зерттеу тұжырымдамасын, теориялық және әдіснамалық негіздерін айқындады.

Г.Шайхисламова эксперименттік зерттеу нәтижелерін өңдеп, деректерге талдау жасап, қорытындыларды жүйеледі.

Оғужан Зенгин мақаланы ғылыми редакциялап, кестелер мен көрнекі материалдардың мазмұнын жетілдіруге үлес қосты.

Әдебиеттер

Ana Iolanda Vodă, Cristina Cautisanu, Camelia Grădinaru, Chris Tănăsescu, Gustavo Herminio Salati Marcondes de Moraes (2022) Exploring Digital Literacy Skills in Social Sciences and Humanities Students Sustainability, 14, 2483. <https://doi.org/10.3390/su14052483>

Berezhna T., S.Zaiets and S.Shybirina (2022). Formation and Self-Development of the Students' Digital Competencies Within the Lifelong Learning System

Eunhye Ahn, Moon Choi (2025). Artificial Intelligence (AI) Literacy for Social Work: Implications for Core Competencies Journal of the Society for Social Work and Research, 16(1), <https://doi.org/10.1086/735187>

Garry Falloon () From digital literacy to digital competence: the teacher digital competency (TDC) framework <https://doi.org/10.1007/s11423-020-09767-4>

Gunilla Egonsdotter & Staffan Bengtsson (2023). Reflections in Case-Based Learning: Experiences of Computer-Based Simulations in Social Work Education, Journal of Social Work Education, 59:4, 964-976, DOI: 10.1080/10437797.2022.2033655 ISSN: 1043-7797 (Print) 2163-5811 (Online) Journal homepage: www.tandfonline.com/journals/uswe20

Hong Zhu, Synnøve T. Andersen (2022). Digital competence in social work practice and education: experiences from Norway. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2021.1899967>

<https://ceur-ws.org/Vol-3104/paper136.pdf>

https://doi.org/10.1007/978-981-19-0351-9_64-1

- K Pokulyta and M O Kolotylo (2021). Media technologies and virtual practices in creative approaches to educational training of a social worker J. Phys.: Conf. Ser. 1840 012055 <https://doi.org/10.1088/1742-6596/1840/1/012055>
- Karen Zgoda, Kryss Shane (2018). Digital Literacy in Social Work Education Journal of Nonprofit Education and Leadership. <https://doi.org/10.18666/JNEL-2018-V8-11-835>
- Karkach A, T Semigina (2021) – Social Workers’ Digital Competencies as a Prerequisite of their Readiness for Education of Elderly People. Path of Science. Traektoriâ Nauki = Path of Science. 7.(5) pathofscience.org/DOI:10.22178/pos.70-2 <https://pathofscience.org/index.php/ps/article/view/887>
- L. Lukianova (2023). Formation and development of information and communication competencies of pedagogical universities students: experience of Ukraine https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-981-19-1738-7_24
- Méndez-Domínguez P, Carbonero Muñoz D, Raya Díez E and Castillo De Mesa J (2023). Digital inclusion for social inclusion. Case study on digital literacy. Front. Digital inclusion for social inclusion. Case study on digital literacy. Front. Commun. 1191995 <https://doi.org/10.3389> <https://www.frontiersin.org/journals/communication/articles/>
- Min D. , Yun J. I. , Parslow K. , Jajodia A. , Khan H. R (2025). Online recruitment methods for older people living in the community: an overview and lessons learned from the study PLAN J Med Internet Res . 27:e55082 <https://doi.org/10.2196/55082>
- Mohamed Safodien Social work 4.0? (2021) The Fourth Industriak revolution and social work education: A south African perspective <http://dx.doi.org/10.15270/52-2-946>
- Mois & Karen L. Fortuna (2020). Visioning the Future of Gerontological Digital Social Work, Journal of Gerontological Social Work. <https://doi.org/10.1080/01634372.2020.1772436>
- Mónica Santana, Mirta Díaz-Fernández (2023). Competencies for the artificial intelligence age: visualisation of the state of the art and future perspectives Review of Managerial Science 17:1971–2004 <https://doi.org/10.1007/s11846-022-00613-w>
- Pritika Reddy, Kaylash Chaudhary, Shamina Hussein A (2022). Digital literacy model to narrow the digital literacy skills gap Received 8 December, Received in revised <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e14878>
- Silvia Farias-Gaytan , Ignacio Aguaded, Maria-Soledad Ramirez-Montoya (2023). Digital transformation and digital literacy in the context of complexity within higher education institutions: a systematic literature review. <https://doi.org/10.1057/s41599-023-01875-9>
- Victoria I. Marín and Linda Castaneda (2022). Developing Digital Literacy for Teaching and Learning Handbook of Open, Distance and Digital Education,
- Volkova A., Konstantinova D. Human Resources in Digital Economy . 55th International . Scientific Conference on Economic and Social Development – Baku, 18-19 June. – 2020. <https://www.researchgate.net/profile/Hasan-Tutar/publication>
- W. Lee and E. Lee (2022). Social Workers as Information Navigators: Insights into the Use of the Web for Serving Clients National Association of Social Workers Social Work, Volume 67, Issue 4, October 2022, pages 351-361, <https://doi.org/10.1093/sw/swac028>
- Xiao Yin, Yeremeyeva T.S (2024) Технологизация профессиональной подготовки социальных работников в ВУЗах (на примере Китая и России) Сборник материалов XIII международной научно-практической конференции «XXI век: гуманитарные и технические науки» (2024). 171-175 42. <https://cyberleninka.ru/>
- Zeidmane A., Vintere A. A. Case study of students views on the digital skills needed for the labour market 18th International Conference on Cognition and Exploratory Learning in Digital Age (CELDA 2021). – 2021. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED621309.pdf>
- Zhi-Jiang Liu GuangXi, Natalia Tretyakova, Vladimir Fedorov (2023). Digital Literacy and Digital Didactics as the Basis for New Learning Models Development <https://doi.org/10.3991/ijet.v15i14.14669>
- Бойченко О (2021). Дидактические аспекты применения цифровых технологии в организации самостоятельной работы обучающихся.
- В.Л.Токтарова, О.В.Рибко (2021). Цифровая грамотность: понятие, компоненты и оценка [doi:https://doi.org/10.30914/2072-6783-2021-15-2-165-177](https://doi.org/10.30914/2072-6783-2021-15-2-165-177)
- Волкова А.С., Кудяева М.М. Оценка цифровых компетенций студентов в контексте профессиональной подготовки кадров для цифровой экономики // Креативная экономика. –2022. – 16 (5). – С. 1953– 1974. <https://doi.org/10.18334/ce.16.5.114800>
- Даньшина С.А , Е.И. Михалёва, И.В. Чернышева (2022). Организационно-педагогические условия формирования цифровых компетенции у студентов бакалавриата «социология и социальная работа» Удмуртского гос университета [doi:https://doi.org/10.35634/2412-9550-2022-32-4-423-43](https://doi.org/10.35634/2412-9550-2022-32-4-423-43) <https://cyberleninka.ru/search?q> <https://scholar.google.com/scholar>
- Дмитриев, Алиавин, Бровко, (2021). Развитие цифровых навыков у студентов ВУЗов ДЕ-ЮРЕ VS ДЕ-ФАКТО <https://doi.org/10.15826/umpra.2021.02.015>
- Злавинова Ю.Т (2022). Практика социальной работы в социальных медиа: этические вопросы <https://doi.org/10.26577/jrscr.2022.v82.i4.07>
- Куприянова Н.Е, Н.Ш. Валеева (2024). Особенности подготовки специалистов по социальной работе в эпоху цифровой трансформации общества <https://doi.org/10.18287/2542-0445-2024-30-2-62-68>

References

- Ana Iolanda Vodă, Cristina Cautisanu, Camelia Grădinaru, Chris Tănăsescu, Gustavo Herminio Salati Marcondes de Moraes (2022) Exploring Digital Literacy Skills in Social Sciences and Humanities Students Sustainability, 14, 2483. <https://doi.org/10.3390/su14052483>
- Berezhna T., S.Zaiets and S.Shybirina (2022). Formation and Self-Development of the Students' Digital Competencies Within the Lifelong Learning System
- Eunhye Ahn, Moon Choi (2025). Artificial Intelligence (AI) Literacy for Social Work: Implications for Core Competencies Journal of the Society for Social Work and Research, 16(1), <https://doi.org/10.1086/735187>
- Garry Falloon () From digital literacy to digital competence: the teacher digital competency (TDC) framework <https://doi.org/10.1007/s11423-020-09767-4>
- Gunilla Egonsson & Staffan Bengtsson (2023). Reflections in Case-Based Learning: Experiences of Computer-Based Simulations in Social Work Education, Journal of Social Work Education, 59:4, 964-976, DOI: 10.1080/10437797.2022.2033655 ISSN: 1043-7797 (Print) 2163-5811 (Online) Journal homepage: www.tandfonline.com/journals/uswe20
- Hong Zhu, Synnøve T. Andersen (2022). Digital competence in social work practice and education: experiences from Norway. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2021.1899967>
- <https://ceur-ws.org/Vol-3104/paper136.pdf>
- https://doi.org/10.1007/978-981-19-0351-9_64-1
- K Pokulyta and M O Kolotylo (2021). Media technologies and virtual practices in creative approaches to educational training of a social worker J. Phys.: Conf. Ser. 1840 012055 <https://doi.org/10.1088/1742-6596/1840/1/012055>
- Karen Zgoda, Kryss Shane (2018). Digital Literacy in Social Work Education Journal of Nonprofit Education and Leadership. <https://doi.org/10.18666/JNEL-2018-V8-I1-835>
- Karkach A, T Semigina (2021) – Social Workers' Digital Competencies as a Prerequisite of their Readiness for Education of Elderly People. Path of Science. Traektoriâ Nauki = Path of Science. 7.(5) pathofscience.org/DOI:10.22178/pos.70-2 <https://pathofscience.org/index.php/ps/article/view/887>
- L. Lukianova (2023). Formation and development of information and communication competencies of pedagogical universities students: experience of Ukraine https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-981-19-1738-7_24
- Méndez-Domínguez P, Carbonero Muñoz D, Raya Díez E and Castillo De Mesa J (2023). Digital inclusion for social inclusion. Case study on digital literacy. Front. Digital inclusion for social inclusion. Case study on digital literacy. Front. Commun. 1191995 <https://doi.org/10.3389> <https://www.frontiersin.org/journals/communication/articles/>
- Min D., Yun J. I., Parslow K., Jajodia A., Khan H. R (2025). Online recruitment methods for older people living in the community: an overview and lessons learned from the study PLAN J Med Internet Res. 27:e55082 <https://doi.org/10.2196/55082>
- Mohamed Safodien Social work 4.0? (2021) The Fourth Industriak revolution and social work education: A south African perspective <http://dx.doi.org/10.15270/52-2-946>
- Mois & Karen L. Fortuna (2020). Visioning the Future of Gerontological Digital Social Work, Journal of Gerontological Social Work. <https://doi.org/10.1080/01634372.2020.1772436>
- Mónica Santana, Mirta Díaz-Fernández (2023). Competencies for the artificial intelligence age: visualisation of the state of the art and future perspectives Review of Managerial Science 17:1971–2004 <https://doi.org/10.1007/s11846-022-00613-w>
- Pritika Reddy, Kaylash Chaudhary, Shamina Hussein A (2022). Digital literacy model to narrow the digital literacy skills gap Received 8 December, Received in revised <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e14878>
- Silvia Farias-Gaytan, Ignacio Aguaded, Maria-Soledad Ramirez-Montoya (2023). Digital transformation and digital literacy in the context of complexity within higher education institutions: a systematic literature review. <https://doi.org/10.1057/s41599-023-01875-9>
- Victoria I. Marín and Linda Castañeda (2022). Developing Digital Literacy for Teaching and Learning Handbook of Open, Distance and Digital Education,
- Volkova A., Konstantinova D. Human Resources in Digital Economy. 55th International. Scientific Conference on Economic and Social Development – Baku, 18-19 June. – 2020. <https://www.researchgate.net/profile/Hasan-Tutar/publication>
- W. Lee and E. Lee (2022). Social Workers as Information Navigators: Insights into the Use of the Web for Serving Clients National Association of Social Workers Social Work, Volume 67, Issue 4, October 2022, pages 351-361, <https://doi.org/10.1093/sw/swac028>
- Xiao Yin, Yeremeyeva T.S (2024) Технологизация профессиональной подготовки социальных работников в ВУЗах (на примере Китая и России) Сборник материалов XIII международной научно-практической конференции «XXI век: гуманитарные и технические науки» (2024). 171-175 42. <https://cyberleninka.ru/>
- Zeidmane A., Vintere A. A. Case study of students views on the digital skills needed for the labour market 18th International Conference on Cognition and Exploratory Learning in Digital Age (CELDA 2021). – 2021. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED621309.pdf>
- Zhi-Jiang Liu GuangXi, Natalia Tretyakova, Vladimir Fedorov (2023). Digital Literacy and Digital Didactics as the Basis for New Learning Models Development <https://doi.org/10.3991/ijet.v15i14.14669>
- Boichenko, O. (2021). Didakticheskie aspekty primeneniya tsifrovyykh tekhnologii v organizatsii samostoyatel'noi raboty obuchayushchikhsya [Didactic aspects of the use of digital technologies in organizing students' independent work]. <http://cyberleninka.ru> (in Russian).

Toktarova, V. L., & Rebko, O. V. (2021). Tsifrovaya gramotnost': ponyatie, komponenty i otsenka [Digital literacy: Concept, components, and assessment]. <https://doi.org/10.30914/2072-6783-2021-15-2-165-177> (in Russian).

Volkova, A. S., & Kudaeva, M. M. (2022). Otsenka tsifrovyykh kompetentsii studentov v kontekste professional'noi podgotovki kadrov dlya tsifrovoi ekonomiki [Assessment of students' digital competencies in the context of professional training for the digital economy]. *Kreativnaya ekonomika*, 16(5), 1953–1974. <https://doi.org/10.18334/ce.16.5.114800> (in Russian).

Danshina, S. A., Mikhaleva, E. I., & Chernysheva, I. V. (2022). Organizatsionno-pedagogicheskie usloviya formirovaniya tsifrovyykh kompetentsii u studentov bakalavriata «Sotsiologiya i sotsial'naya rabota» Udmurtskogo gosudarstvennogo universiteta [Organizational and pedagogical conditions for the formation of digital competencies among undergraduate students of Sociology and Social Work at Udmurt State University]. <https://doi.org/10.35634/2412-9550-2022-32-4-423-43> (in Russian).

Dmitriev, Aliavin, & Brovko. (2021). Razvitie tsifrovyykh navykov u studentov vuzov: De-yure vs de-fakto [Development of digital skills among university students: De jure vs de facto]. <https://doi.org/10.15826/umpa.2021.02.015> (in Russian).

Zlavinova, Yu. T. (2022). Praktika sotsial'noi raboty v sotsial'nykh media: Eticheskie voprosy [Social work practice in social media: Ethical issues]. <https://doi.org/10.26577/jpcp.2022.v82.i4.07> (in Russian).

Kupriyanova, N. E., & Valeeva, N. Sh. (2024). Osobennosti podgotovki spetsialistov po sotsial'noi rabote v epokhu tsifrovoi transformatsii obshchestva [Features of training social work specialists in the era of digital transformation of society]. <https://doi.org/10.18287/2542-0445-2024-30-2-62-68> (in Russian).

Авторлар туралы мәлімет:

Г.Ш. Шайхисламова – Әлеуметтік жұмыс білім бағдарламасының PhD докторанты, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ (Алматы, Қазақстан, e-mail: Sarashai9@gmail.com).

К.А. Авсыдыкова – ә.ғ.к, әлеуметтану және әлеуметтік жұмыс кафедрасының аға оқытушысы, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ (Алматы, Қазақстан, e-mail: kuralay_80@mail.ru).

Оғушжан Зенгин – PhD, Қарабюк университеті, Әлеуметтік жұмыс кафедрасы меңгерушісінің орынбасары (Қарабук, Түркия, e-mail: oguzhazengin@karabuk.edu.tr, oguzen04@gmail.com.tr).

Information about the authors:

G.Sh. Shaikhislamova – PhD Student of the Social Work Educational Program, Al-Farabi KazNU (Almaty, Kazakhstan, e-mail: Sarashai9@gmail.com).

K.A. Avsydykova – Candidate of Sociological Sciences, Senior Lecturer Department of Sociology and social work (Al Farabi KazNU, Almaty, Kazakhstan, e-mail: kuralay_80@mail.ru).

Oğuzhan Zengin – Deputy Head of the Department of Social Work at Karabyuk University, PhD Social Work, (Karabuk, Turkey, e-mail: oguzhazengin@karabuk.edu.tr, oguzen04@gmail.com.tr).

Сведения об авторах:

Г.Ш. Шайхисламова – докторант PhD образовательной программы «Социальная работа», КазНУ им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан, e-mail: Sarashai9@gmail.com).

К.А. Авсыдыкова – к. соц. н., старший преподаватель кафедры социологии и социальной работы, КазНУ им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан, e-mail: kuralay_80@mail.ru).

Оғушжан Зенгин – PhD, заместитель заведующего кафедрой социальной работы Карабюкского университета (Карабюк, Турция, e-mail: oguzhazengin@karabuk.edu.tr, oguzen04@gmail.com.tr).

Келін түсті: 11.08.2025

Қабылданды: 03.08.2026